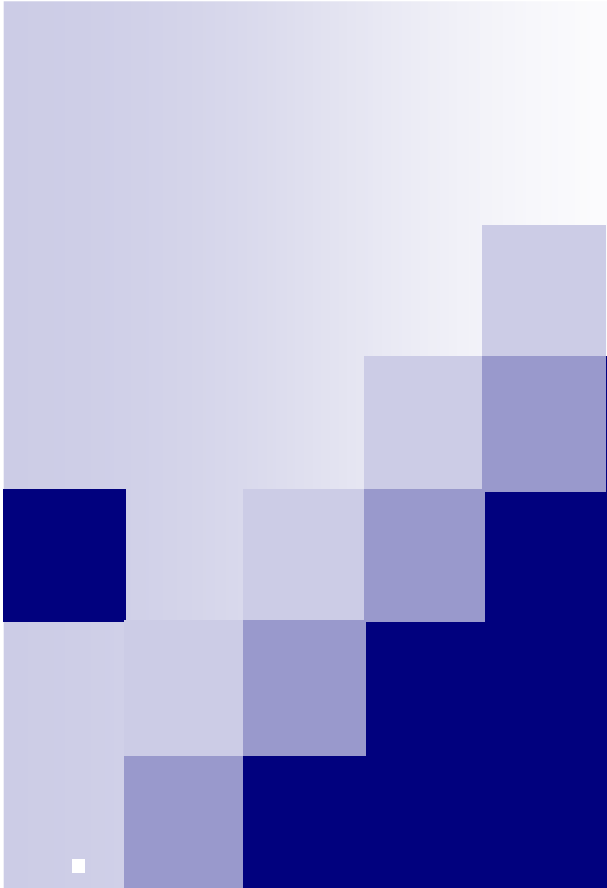

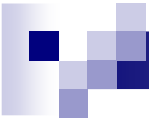

Environmentální sociologie

Téma IV-V

Environmentální diskurz:

**proměny a typologie environmentálního diskurzu,
mocenské vztahy a environmentální (ne)spravedlnost**

Diskurz

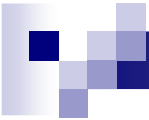
Diskurz - je určitým souborem „příběhů“, které interpretují svět kolem nás a které jsou zároveň zakotveny v systému sociálních institucí, způsobech jednání a vědění

- Tyto „příběhy“ mají trojí úlohu (Gelcich et al. 2005):
 - vytvořit význam a ospravedlnit činnost (akci)
 - mobilizovat akci
 - definovat alternativy
- Zájmy (politické, ekonomické, ekologické) jsou konstituovány primárně prostřednictvím diskurzu

Typologie hlavních environmentálních diskurzů

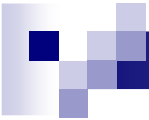
20. století (Hannigan 2006)

	<i>Diskurz</i>		
	<i>Utopický (Arcadian)</i>	<i>Ekosystémový (Ecosystem)</i>	<i>Spravedlnosti (Justice)</i>
Důvod ochrany životního prostředí	Příroda má nedocenitelnou estetickou a duchovní hodnotu	Zásahy člověka do biotických společenství narušují rovnováhu přírody	Všichni lidé mají základní právo žít a pracovat ve zdravém prostředí
Kultovní publikace	<i>John Muir: My First Summer in the Sierra</i>	<i>Rachel Carson: Silent Spring</i> <i>Aldo Leopold: A Sand County Almanach</i>	<i>Robert Bullard: Dumbing in Dixie: Race, Class, And Environmental Quality</i>
Primární původ	Hnutí „Zpátky k přírodě“	Přírodní věda	Černošské církve
Klíčové spojenectví	Památkáři a ochránci přírody	Ekologie a etika	Občanská práva a environmentalismus prostých lidí

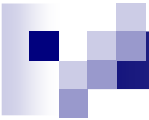
Utopický diskurz (*Arcadian discourse*)

- Přelom 19. a 20. století
- tzv. „poetický diskurz“ (Herndl, Brown, 1996)
- „Divoká krajina“ jako místo pro realizaci a uvolnění sentimentu k přírodě středních tříd
- 3 základní charakteristiky (Van Koppen, 1998):
 - **Externalita** (příroda je konstruována jako něco vnějšího k lidské společnosti (mimo každodenní život ve městě))
 - **Ikonzace** (obraz přírody je vytvářen pomocí stereotypů – vizuálních obrazů, které jsou ukotveny v kulturní paměti – viz. krajinná malba holandských malířů)
 - **Komplementarita** (příroda jako protipól moderní urbánní industriální společnosti a všech jejích neduhů)

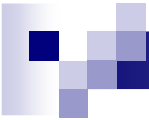
Utopický diskurz (*Arcadian discourse*)

- Literatura: Wordsworth, Emerson, Thoreau
- Hnutí „návratu k přírodě“
- Kult „divočiny“, romány z divoké přírody, skautské hnutí, letní tábory, fotografie divoké přírody, přírodně upravené veřejné parky
- Vznik myšlenky národních přírodních parků, muzea přírodní historie, zoologické zahrady...
- Utopický diskurz byl sociálně konstruován... využil existujícího kulturního sentimentu a vytvořil jasně identifikovatelné symboly a ikony (obraz divokého koně, bizona, Grand Canyon... symboly a mýty divočiny jako mocná síla utváření „amerického charakteru“)

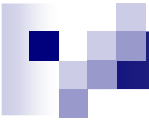
Ekosystémový diskurz

- Přelom 60. a 70. let 20. století
- Tzv. „vědecký diskurz“ (Herndl, Brown, 1996)
- Impulsy ke vzniku ekosystémové (vědecké) ekologie: vnímání problémů s pesticidy, rostoucí populací, městským smogem, radioaktivním odpadem... vznik „vědeckých popularizátorů“
- 4 základní principy ekologie (Commoner, 1971):
 - všechno je spojené se vším ostatním
 - všechno musí někam směřovat
 - příroda sama ví nejlépe, co dělat
 - neexistuje žádné jídlo, které by bylo zdarma

Ekosystémový diskurz

- Ekologie se transformovala z vědeckého modelu ke zkoumání a poznání rostlinných a živočišných společenstev v organizovanou „zbraň“ (Eyerman, Janison, 1989)
- Dvě dílčí tendence v rámci ekosystémového diskurzu (Kinchy, Kleinman, 2003):
 - Čistota, neposkvrněnost (*purity*) – explicitně se staví na tom, že ekologie je hodnotově neustranná, objektivní věda
 - Užitečnost, prospěšnost (*utility*) – ekologie je užitečná disciplína k prosazení určitých nároků v rámci politické arény

Diskurz environmentální spravedlnosti

- Počátek 80. let 20. století
- Nároky týkající se toxického znečištění byly poprvé formulovány v kontextu „občanských práv“ spíše než v termínech „práv přírody“
- 4 základní komponenty konceptu environmentální spravedlnosti (Capek, 1993):
 - právo na poskytnutí informací týkající se vlastní situace
 - právo na slyšení, pokud jsou vzneseny nároky na změnu situace
 - právo na odškodnění od těch, kteří způsobili znečištění
 - právo na demokratické zapojení se do rozhodovacího procesu o budoucím využití znečištěné komunity

Diskurz environmentální spravedlnosti

- **Etický (morální) rozměr starosti o životní prostředí**
- Nároky týkající se ochrany přírodních zdrojů, ochrany přírody a omezení znečištění byly re-formulovány do podoby, která zdůraznila **otázku nerovnoměrného rozdělení zdrojů** nebo rozvoje a bezpečnosti menšin pracujících s těmito zdroji
- Do té doby reprezentoval hlavní směr environmentálního hnutí zájmy týkající se plánovaného zemědělství a ochrany divoké přírody – tzn. reflektoval pohled organizací sestávajících převážně ze zástupců bílé, střední třídy
- **„Radioaktivní kolonizace“** (problematika pracovníků v uranových dolech... do té doby byla perspektivu krásné divoké krajiny oslavované v rámci utopického diskurzu) ... nyní boj proti **„environmentálnímu rasismu“**

Diskurz environmentální spravedlnosti

3 základní pilíře „environmentální spravedlnosti“

vytyčené na summitu *First National People of Color Environmental Leadership* (Lee, 1992)

- **Procedurální spravedlnost** (vládní nařízení, regulace a hodnotící kritéria musí být uplatňována jednotně)
- **Geografická spravedlnost** (určité čtvrtě, komunity a regiony jsou nerovnoměrně zatěžovány toxickými odpady)
... „*prostorová nespravedlnost*“ (!)
- **Sociální spravedlnost** (v rámci rozhodovacího procesu o otázkách životního prostředí musí být brán zřetel na rasové, třídní a kulturní faktory)

Typologie hlavních environmentálních diskurzů

- Tyto 3 hlavní environmentální diskurzy (*utopický, ekosystémový a spravedlnostní*) nepůsobí v realitě staticky a vzájemně se nevylučují...
- .. ale rozvíjí se, krystalizují, rozvětvují se nebo naopak spolu navzájem splývají (Dryzek, 2005)
- Diskurzy zároveň poskytují institucím prostředky a dávají moc začlenit jedince do vztahů dominance a podřízenosti (Foucault, 1980)